

1/5 b/c

611
1 (19) 0-2 b

K34/33

J.P.M. Malatši

Go wêla mephatô

Initiation rites at Fhalaborwa

Mokweleng ya sesotho bašimane ga be wêle felo go tee le basetsana. Bašimane ba na le ya bona, basetsana ya bôna. Gomme mo dikweleng tše ntši ba arogana gomme ba hlakane kweleng ya mafelelo ya bogwera. Bašimane ba thoma ka kwêla ya bodika yeo e seng gona go basetsana. Mo bodikeng bašimane ba bolotšwa. Mošimane o wela ge a na le nywaga ye lesome goba masome a mabedi. Kwela ya bodika e dirwa ka sehlopha sa bašimane go fihla masome a mahlano goba go feta fao. Gomme ga go kgethwe ba ngwaga o tee fela. Mošimane yo mong le yo mong a nago le ngwaga ye lesome goba go feta fao, o swanetše ke go wela ge gona le kwela ya bodika. Fela bana ba motho o tee ba bašimane ba hlatlamanago e le bana ba mosadi o tee ga ba dumelelwe goba kweleng e tee. Bodika bo wêlwa ka morago ga mengwaga ye mabedi goba ye meraro.

Meroto e tsebjwa ka maina a yona. Ngwaga wa go wela ka ona o ka tshelwa ka go nloka mabele. Mehlang ya ntwaga go dirwe kwela goba mehlang ya tlala. Kwela e laola ke kgoši ka gobane mabele mo nageng. Kwela ga e laolwe ka ditaola fela kgoši o hwetša tumelelo ya go dira kwela go bakgomana ba gagwe. Go wêla ga bašimane le basetsana ke tshwanelo ka gore ge mošimane goba mosetsana a sa wela o nyatšwa ke setšhaba e seng banna fela ge ele mošimane goba basadi fela ge ele mosetsana. Bašimane le basetsana ba swanetše go wêla. Ge gole ba ba sa wêlego batswadi ba bona ba tla hwetša molato o tšwago mošate. Kwela ya bodika e dirwa ka kgapeletšo go bašimane, goba mang le mang yo a sa welago. Thušo ya lebollo e go motho fela ge gona le koma nageng ya gabo. Gomme lethuša kudu kudu kgoši. Koma e a lefšwa. Gomme e lefšwa ka pudi nku goba tšhelete ye lekanago 10/- goba £1. Gomme tefo ya koma

ke ya kgoši.

3 Se se dirwago sephiring ke koma yeo eleng ya banna goba basadi e sa swanelwago ke go bonwa ke banna goba basadi le mang le mang wa dihlopha tše pedi a sa bollago. Koma e ~~itokisetšwa~~ itokisetšwa ke go hwetšwa gona le mabele a go fepa bawedi. Ga ele bodika bo bolotšwa Lenlabula kamoka, elego nako ya kgw tše tharo elego ka kgwedi ya Phalane (March) ge ele lebalana. ke gore ge e sa thoma go dula. Gomme bja tšwa ka kgwedi ya naka (May) ge e kopana le Letatše (June).

batolodi ba bodika elego kwela ya matho go bašimane ba išwa šokeng mo go sa yego motho ka ntle le motho wa menna yo a bolotšego. Gomme bona ga ba apare selo mmeleng wa bona. Gomme ga ba pipiwi ka selo. Ga ba bitelwi. Ba dumeletšwe fela gobolela le motho yo a wetšego wa mon a. Gaele mosadi ga dumelelwe go bona modika ka mahlo le ge a le kgole bjang. Ge go ka hwetšwa mosadi a bone modika ka mahlo ka ntle ga taelo ya banna ge e le lebaka la basadi go bona madika o swanetšwe gobolawa ke banna ka taelo ya kgoši, gooa a ntšhe selo sa go lefa elago mesetsana go fa kgoši.

4 Bodika bo wela felo go tee mo o go kgethilwego ke banna goba totielo bjo botse ka menla. Moroto o ka bula godimo ga thaba goba mato. ke felo fa go kgethilwego goba kgole le basadi. Moroto a o agiwi bjalo ka ntlo. O dirwa bjalo ka n wako wa batsomi šokeng. Ge ba wōla ba wēdi ga ba apešwe selo. Ga ba tlotšwe ka selo mmeleng ya bona. Gomme ga ba pipiwe ka selo. Kwela ya bodika ke yona ye ba wedi ba hlokmelwago ke medi. Mediti ke bao ba wetšego pele ga ba wēdi, elego bona ba latelwago ke ba wedi. Modiro wa medi ke go tlišetša ba wedi dijo ka ge ba wedi bale šokeng. Ba bolodi ba a bolotšwa. Ba bolotšwa mathomeng a koma goba ka o tee ka o tee ka go tsena komeng. Ba wedi ba bo dika ga ba beolwe moriri. Gaba gaiwi mmeleng. Ga ba itiwi. Gomme ba bolotšwa ke mon a yo a bitšwago mošupi ke gore ke moripi yo

a ripago tša setsiba sa pele sa tša mapele a bawedi bao elego
 mašoboro. Mošupi o šupa ba wedi ka thipa. Go bolotšwa bohle.
 Go bolotšwa kgošana ya bona yo a bitšwago Mokgote e lego ngwana
 wa kgoši goba wa mokgomana. Ka mcrago gra tla motseta wa gagwe
 elego tshopjane, mme era e ka ba ngwana wa mctho fela elego
 le loko goba lešika la kgoši. Gomme ~~ix~~ mafelelong go ka ba
 5 mang le mang yo a ka bang wa mafelelo a sehlopha seo. Kalafu
 ya ntshe ke go nwešwa ba bolodi mošidi wa se tsibana sa mokgote
 wa pele go sehlopha sa ba bolodi ba ngwaga wo.

Gomme sona se a šilwa sa kopanywa le metsi a legapu gomme
 ba wedi kanoka ba nwešwa metse a. Mmolotši ke motho wa mokgalabje
 wa tsebo ya go bolotša motho. Gomme thipana ya ka mehla.
 Gomme o bitšwa goba ngaka ya go bolotša. Gomme go kgethwa
 motho wa mokgalabje. Setsibana sa go tlošwa se a bolokwa ke
 kgoši go dira dihlare tša gagwe. Ba bolodi ga go gopolwe selo
 ka gakona mabapi le leho. Gomme ba reelwa maina a maswa.
 Ke gore ga ba sa bitšwa ka maina a gae. Wa mathomo ke Mokgote.
 Wa bobedi ke tšopjang, gomme hontši ba bitšwa maloi goba baloi.
 Ba bolodi ba na le pclelo ya bona yeo e sa swanego le ya gae
 mco batšwago gona. Ba rutwa gore mollo goba sebešo ke sesipi,
 metse ke matšana. Gonwa ke go tšalabela. Go dula fase ke go
 hlaba thethe. Go hlapa ke go keta. Ge motho yo a bollago
 6 a kgoma ke thate ga go baba o re ke a swa le ge a sa kgome
 ke mollo. Motho yo mogolo o bitšwa raletsitla. Ka ntlong
 yeo ba robalang ka gare e bitšwa matšididing. Sebešo sa ntle
 se bitšwa sesepe. Go robala ke šai. Go tsoga ke phahla.
 Go ema ke go tšekelela, bjalo, bjalo. Gomme le melao ~~xxxxx~~
 e gona yeo barutwago yona. Gomme melao yeo ga e šai kgoši
 goba setšhaba goba Modimo. Ke mogobo fela wo bjalo ka seema.
 O mong wa melao ke o:- Fudi ya lla mogvaveng ya re modiši
 nkgolle. Ke tla golla ke le kae, ke dutši gopong ga tsela.

Ka bona mphiti a feta. A feta le mpjana tša gagwe. Tša tsena tšhika tša ntšhu sebata. Sebata se tilu bana ba tawana. Tša tsena tšhika tša ntšha sebata. Gomme mehlalana ye e tla bolelwa ke ka o tee ka o tee ba bangwe ba mo šala morago mohlala ka mohlala, go fihlela yo mong le yo mong a tseba molao wo. Ge ba sa tsebe melao ga ba robale bošego kamoka ba tla lala ba gobela. Ke gore go opela, bošego kamoka.

7 Gomme boroko ba tla bo reka ka gofa banna dinonyana goba baditi. Bodika bo na le papago bjona le mmago bjona elego bakgalabje ba ba bedi bao ba kgethilwego ke kgoši le banna go diša badika gore ge yo mongwe a lwala a tsebje ke bona le go ba emela ge baditi ba rata go ba tshwenya. Gomme thuto ye ngwe ke go ruta go ~~na~~ tšhaba go bolela le bagatša banna mola magae. Babonwa fela ge ba fodile ba logwetše mohlaha goba diaparo gore ba bine. Gomme difahlogo tša bona ga di bonwe le mmele wa bona. Moloi goba modika ge a robala o thethekgetša ka sekgoši bošego kamoka. Baditi ba diša bošego kamoka gore moloi a se robale bjalo ka motho. Ba robala ba tsene ka gare ga molora. Maoto a ile sebešong dihlogo hlageng. Moloi ga dule bjalo ka motho. Tulo ya gagwe e bitšwa thethe. Ke gore mollo o ora ka lehlakore a dutši godimo ga leoto la gagwe le letona goba ntsogohlo. Moloi ga dumelelwe godula mo go dulago baditi goba boraletsitla. Ke gore batho ba bagolo kamoka. Ge moloi a bitšwa ke moditi goba monna o araba ka go tia tia diatla.

8 Ge a sakaaa dira bjalo a ka wela molatong woo maloi kamoka ba ka kwago bohloko. Modika ga dumelelwe go nwa meetse, le ga e le go hlapa mmele. Leina la mollo ke sesipi. Moloi a ka hwa ka go robala ntlo. Ge modika a hwile mmago modika ga a botšwe selo, gomme o tla bona ka nnoši ka tšatši la mafellelo. Ba fiwa dijo ke baditi. Dijo tša modika di dirwa mohlopo bjalo ka seolwana ka gare ga mogopo. Di išwa ke basetsana felo mo go

bitšwago dikgareng. Ke gore ge mosetsana a tšwa dijo o swanetše go ema gona a goeletše ka lentšu le legolo ka gore:- Sebono mokgomalome. Ke gore legopo la bogobe fano. Ke gona baditi ba tla araba ka molodu goba baloi ba ka araba bjalo. Fela ga go tsebje ke basadi gore ke moloi. Go tsebjwa fela gore ke baditi. Mosetsana o swanetše go ema kgole sekgoba sa (½ mile). Madika ga ba dumelwe go ja dijo tša go nokwa ka letswai ge ba sešo go fihla lebakeng la go fola. Ke gona ba ja bogobe fela ka ntle le morogo. Gomme dišibo tšona di a išwa mme di lewa ke banna le baditi.

9 Modika o swanetše go šeba ka dipeba. Gomme seoa šebago ka sona se bitša sekalo. Ge ba e ja ba jela felo go tee. Felo fa go bitšwa sehladung. Go logiwa tafola goba legogo ka dihlaka goba diphate. Diyo tša ripelelwa godimo ga sehladu. se. Gom e madika ba thika selo se kamoka ba kwatama fase. Gom e Moditi a re:- Mogora bona ba inama ba fetola ba re:- Mmgo. Ka lentšu le tee. Bjalo a bolela gape a re bobonane. Gom e ba fetola ba re bo bona mogale. Ke gore bo bona bogobe. Gomme moditi yo a swerego thupa a fetola a re:- Kgahla-kgahla! Ka pela. Ke gona maloi a tla wena godimo ga dijo ka diatla tše pedi ka go tšhaba thupa ya moditi. Ge yo mongwe a sa je ka go tšhaba moratho moditi o tla lahla kgati godimo ga gagwe. Gom e moditi ka lentšu le bjalo ka phookwana ya pudi o a go e letja. Gomme le ena o bitšwa phookwana ka nako ye o. Le ge tafola e tletše ka bogobe e swanetše go fela. Ge bogobe bo sa fela moditi o tla betša thupa godimo ga moloi kamoka.

10 Ke gona ba tla ja bja ka dimpja. Ge go fedile go ja ba tla leboga ka mogobo wo mogolo wo o elego mokete go banna kamoka. Gomme o tla wetša banna ba bina ba dikologa seboka sa bawedi. Gomme mo gare go eme modika wa lentšu le lesese yo a bitšwago ka bollele. Ge banna goba boraletsitla ba lapile ba tla tloga maloi a šala a lotšha ka go tia diatla.

Gomme yo mongwe wa banna a fetole ka gore lekwetše. Ke gona ba tla fetola ka go hlaba mokgoši wo mogolo.

Go wela go tšia kgwedi tše tharo ge ele bodika. Gomme bogwera ke ngwaga. Go wela go dirwa ga bedi goba gararo. Mafelelong a koma go tšhungwa mphato. Gomme go hlapišwa bao ba beng ba bolla. Gomme go tsibišwa batho kamoka kekgoši. Ge ba wedi ba boela gae baa pešwa ditsiba mme ba tlošwa letsoku mmele kamoka. Gomme yo mong le yo mong a fiwa patlana tše pedi gomme ba sepela ka go inama ba thibile mahlo ka tšona. Gomme ba fihla kgorong ya mošate moo go adilwego magogo a mantši gomme ba kwatama gona ka matolo.

11

Ke gona bo mogo bana ba epeša bana ba bona ka dipheta. Gomme ba rewa maina a bjalo ka le:- Nareyeswana, pitsiešwana. Ba wetšego ba tsebana ka go se apare selo ge e se letsoku fela. Motho yo mong le yo mong a wetšego o bitšwa monna goba mosadi ge ele mosadi. Gomme o na le ditokelo tša ba ba golo mo nageng. Ka ge go welwa le ke bašimane ba mengwaga ye lesome ke gona ba bangwe e ba e sešo goba lebaka la gonyala. Gomme le kgorong go bjalo. Mphato o mong le o mong o na le leina la ona. Gomme le rewa ke kgoši. Ba le tšea mohlang batsšwago bogwereng. Gomme maina a rewa gape le gape. Maina a mephato ya banna le basadi ba naga ya gešo ke a:-

- 1; Madikwa
- 2. Madisa goba Mapolana
- 3. Makwa
- 4. Mashweni
- 5. Mankwe
- 6. Melao
- 7. Mathamaga
- 8. Mangana
- 9. Manala

12

Ba mphato o tee ba thušana ge go šomiwa mešomo ya setšhaba ya mošate. Mohlang bodika boišwago go bona basadi dikgareng bo epere mohlahla go go lwewa ntwaga ye kgolo ke banna ka mephato. Ke gona mphato wo mong le wo mong le wo mong o swanetše go ema le nthala le tee go lwantšha mphato wo o ka o hlagelang.

Ge mphato wo mongwe o fokila gona ka tšatši leo o tla hlwa hlageng gola mephato kamoka e e nwa bjale bja monyanya wa go šupa basadi bodika. Gomme mekete wo o bitšwa diphetolelo tša madika. Ka tšatša leo mephato e swanetše gotsebana, gobane ge mphato o mong o ka hwetša motho o tee wa mphato o mong o a bolawa ka go tia ka dikgati goba patla. Mokgalabje Potokisi o na le lebadu le legolo la lebje la go bitšwa ke Lefakgomo ka ngwaga wa 1965 ge go lewa ntwaga ye. Gom e mephato e ya ka mephato go tsomana mo gare ga naga tšatšing leo.

Kwela ya Bogwera le Bjale (Bašimane le Basetsana)

- 13 Bogwera ke kwela ya bašimane gomme bjale ke kwela ya basetsana. Ke gona tše pedi tše disepele ga mmogo mo tirong ya tšona. Gomme ka yona kwela ya mafelelo ya bašimane, gomme ke kwela ye kgolo ya bobedi gobodika. Ge motho a wetše bodika o swanetše go bolla komana. Komana ke kwela ya bašimane fela e latelago bodika ka morago ga beke tše pedi goba tše tharo. Ke yona ye e phatlalatšago ba wedi gore ba ye magae a bona. Ke gore ge ba tšwele bodika ga ba dumelelwe go ya gae pele ba sešo ka go boga komana. Komana e bollwa sebaka sa beke goba beke tše pedi. Gom e gona ba wedi ba swaiwa leswayo mo dihlageng kamoka. Leswayo le bitšwa lehlaka la koma. Ke gore lehlaka leo mowedi a nago le lona polelo e re le dirilwe ke mamodumele goba sehlagatšane elego koma yeo e tsomago moko mo sehlageng sa mowedi. Fela mahlaka ao a dirwa ke monna wa go tseba go dira mahlaka a koma. Gomme mowedi
- 14 o botšwa gore ge a botšišwa gore dintho di tšwa kae a seke a bolela gore di dirilwe ke monna goba banna gomme a bolele gore ke dihlagatšane di tsoma moko mo dihlageng goba dithameng. Gomme mo wedi o a dumelelwa go ya ka gae. Gape o a bolela le motho yo mong le yo mong. Tefo ya koma ye ke 1/- goba kgogo. Gomme mo go yena go rutwa megobo ya marumo. Le mekgwa kamoka ke ya ntwaga. Ka nako ye ngwe masogana a swanetše go

611 tšia dithoka go lwa ka tšona. Gomme ntwale ye ke ya mphato ka o tee. Mosadi ga dumelwe go tsena komaneng. Go dumelwa gore dihlakatšane di dula badimong eleng mabitleng a dikgoši tša kgale. Gomme ke magoši a kgale le bakgomana ba bona, gomme ba tsogile bahung go tla go bona ditlogolwana. Mamodumele o dumelwa gore o sepela ka oto ka le tee. Gomme o na le bopego se bjalo ka sa nonyana. Gomme mohlang a tiang motse wa mošate go tla ba le tšhogo ye kgolo mo basading ka goba ga go mosadi goba monna o tee a ka bolelago.

15 Ke gona batho ba motse wa mošate ba tla dula ka poifo ya go tšhaba mašapa a dihlakatšane. Felo mo komana e dirwago gona go bitšwa letsošo. Letsošo le dirwa ka mahlake. Dihlakatšane di ka tla gararo goba gane ka ngwaga. Ga go monyanya wo mogolo wa setšhaba o swanetšego go dirwa ka ntle le dihlakatšane. Dihlakatšane di tla le makemelong a batho ba bagolo ba kgoro ya mošate. Le ge go hwile mesadi wa kgoši o emelwa ke dihlakatšane lehung la gagwe. Dihlakatšane di dirilwe ka mašapo a diphōfōlō. Ge go na le ditlou gona meno a tšona a dira dihlakatšane tše botse. Ke diphaphathana tše pedi tša mašapo, mme di tlemilwe ka letswana. Gomme ge motho a nokela sehlagatšane ka metseng letswana le a thapa. Gomme ge motho a budula ka moya letswana lella, mollo wo bjalo ka naka yeo e bitšwago (whistle). Bo mamodumele ba tielwa dikomana ka mehla ge batlile. Ge dihlakatšane di tlile mošate gomme motho yo mongwe a lwale yo mong ke molato wa kgomo. Le ge ele kgoši.

16 Ge motho a sa ntšhe kgomo yeo dihlakatšane di ka tloga tsošong ka go ngala fao di ka se sa boa gofihlela kgomo e tšwe.

Ngwanamadume ke koma goba kwela ya bašimane ya tšatši le tee fela pele ga komana. Ngwanamadume ke phate yeo e photšwego mašobana gomme go loketšwe matswa. Ke gona monna o tla letša phate ye gomme gona ya dira modumo wo bjalo ka tau.

611

Ke gona ba wedi ba tla botšwa go rakadiša tau ye gare ga bošego monyameng. Gomme tau ye e lla ka gare ga dihlaere. Ke gona ba wedi ba tla kwa bohloko ka ka go rakadiša tauyeo e lego tau motho. Ge mowedi ale kgaufsi tau e a homola go lla. Ba wedi ba swanetše go swara tau ka diatla. Ka nako ye baditi ba swere dikgati go tai baswari ba tau ge ba sa e sware ka pela. Ge tau e swerwe goba Ngwanamadume, kwela e fedile le bošego bjoo.

17 Gomme ga go sana pollo ye ngwe go fedile. Gomme ka moswane ba wedi ba ya gae ga bona. Gomme ka morago ba tla boa mošate ge go tlile dihlagatšane.

Bogwera le Bjale.

Kwela tše pedi tše ke tša mafelelo go banna go basadi bjale ke ya bobedi. Bogwera ke kwela ya bašimane. Bjaše ke ya basetsana. Gomme tšona dihlomiwa mohla o tee mo Mošate ke kgoši. Bogwera bo tšia nako ye telele. Bo thoma ka kgwedi ya Ngwetabošego go fihla go Ngwetabošego ngwageng wo o tlogo. Ke gore go tloga ka (November) go fihla go (November) gape. Morotho wa bašimane o ba ka hlageng. Wa basetsana ka gae. Mo wedi wa mošimane ga dumelelwe go boela ka gae. Fela mosetsana o a dumelelwa. Bašimane ba tšia baka sa kgwedi tše tharo ba khutile ba sa bonwe ke basadi. Morotho ga o kgole le gae. O agiwa ka ntle ga motse. Morotho wa basetsana o dula kgorong ya mošate.

18 Sebakeng sa kgwedi tše tharo basetsana le bona ga ba bolediši motho wa monna ge e se kgoši fela. Bašimane goba bagwera ka ge ba bitšwa bjalo ba loga hlokwa ele bjang bjoo ba tlang go apara bjona ge ba sepela le naga. Basetsana ba loga mohlaha elego go photha bjalo ka bašimane ba loga thapo ya godira legogwana (mats) Ge go fedile hlokwa le mohlaha ke gona kgoši e laela setšhaba godira bjala naga kamoka.

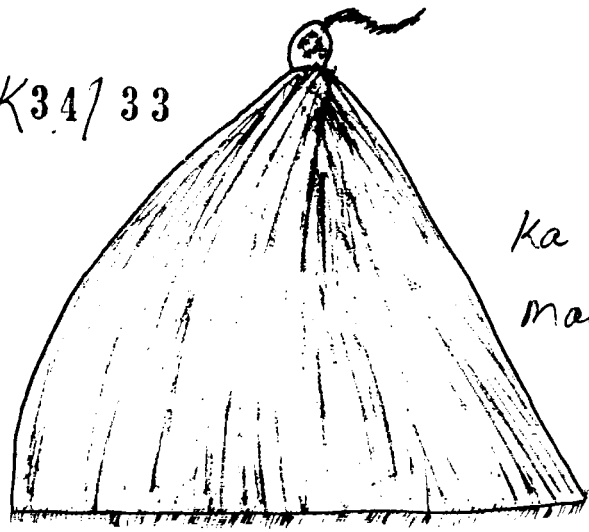
Mogwera o bolela le basadi goba basetsana ka molodi fela. Mogwera ga dumelelwa go apara kobo. Go bjalo le go ngwale. Bjalo kgoši e lta laela batho gore ka tšatši le kete mabjalwa a tlišwe mošate. Gape ke phadišano ye kgole gare ga basadi le banna godimo ga seo se dirilwego kgwedding tše tharo. Ke gona bagwera ba epešwa kobo ya bjang ke banna. Basetsana mohlaha ke basadi. Gomme ba wedi ba tšwela kgorong. ya mošate go bonwa ke batho kamoka.

Ga e le mogwera sefahogo sa gagwe ga se bonale gomme o apere kefa ya bjang. Basetsana goba bale ba phathakgile dithapo tša mohlaha ele sehlopha se segolo. Ke gona banna le basadi ba tla tia lerata gore sehlopha se botse ke sefe. Banna ba tumiša sa bona, basadi sa bona. Bjalo mogwera a ka sepela le meetse ngwale le yena. Fela mogwera ga bolediši motho wa mosadi ge e se molodi. Mogwera gaana motape goba moditi. Ga go setho samošimane se ripjwagomo kweleng ye. Ga e le basetsana ba elwa fela ka thipa gore ba ka seke ba bolotšwa setho se sengwe sa mmele e tšwe bo nntatabona ba ile ba ripjwa bodikeng.

Ka morago ga kgwedi tše tharo go tla tšweletšwa koma ye bitšwago Nkokoi goba serišane. Nkokoi ke koma ya banna. Nkokoi e boifiwa gagolo ke basadi le basetsana ka ge ele selo seo se bonwago ka mahlo se sepela. Gape sena le mollo wo bjalo ka selo se phelago sa naga. Nkokoi e dumelwa goba e dula nokeng ya Lepelle madibeng a magolo. Gomme e tlile go bona bana ba welago, le go kgopela tšeo ba jago. Nkokoi e dumelwa goba e ka metja motho a sa phela ka ntle le go moripaganya. Gomme ka gao e boifiwa kudu kudu. Nkokoi e a gelwa ntlo ye bjalo ka ya motho. Mohlang e fihlago e ema kgorong ya arabišana le basetsana goba kgošana ya bona e bitšwago ~~ka~~ Mšlōbe. Gomme ga e sepele ka maoto a ka bonwago. Ponalo ya yong e bjalo ka hlakana ya ngwako.

Nkokoi

Kapele

Ka
mavajo

21

Ke gona go tsenana monna wa go tseba go sepela le go kitima a kokile se thothwana se ka marotha goba masetla a gagwe. Gomme monna yo o swere lehlaka leo le dirilwego seletšo se bjalo ka lepatata. Gomme Nkokoi tsela ge e bapala lepatlong la mošate. Ke gona basadi ba dumela gore ke selo seo se phelang ka nnete. Ge nkokoi e gorogile basetsana ga ba robale. Ba lala ba tia meropa bošego kamoka. Gomme nkokoi e tla tsoma dijo gobana gore e ba lokolle gore ba robale. Gomme bona ba tlatliša dijo ka mehuta ya tšona. Le dikgong nkokoi e a ja goba mabu a lefase. Le nama, le bogobe, le bjalo. Ke gona bagwera le bale ba swanetše go e tukiša katšohle mohlang makgolo wa bona a tlang ka ge e bitšwa bjalo Nkokoi e ka dula beke tše pedi goba tše tharo e sa bona bana ba yona ka ge polelo e realo.

22

Gomme ge nkokoi e tlile motseng polelo e re e rakile. Seletšo se bitšwa mphenye. Go letša ke go betla. Ge basetsana le bašimane bao ba bollago ga sena tša go fepa kōko wa bona, nkokoi e ka ngala ya tloga e befatšwe go boela gae Lepelle. Gomme basadi le bale le bagwera ba tla leka go ntšha diloba gothibela nkokoi.

Mohlomong e ka goma pefelong ya yona. Ka mohlomong ya nama e ile gae. Ke gona e tla thoma kopelo go koša ya yona ya go ngala. Gomme banna ba e dumela ba e etile pele go e šupa tsela ya go ya Lepelle. Ke gona basetsana ba tla roma monna yo a bitšwago lamathi. Ke gore motseta wa nkokoi go bana ba yona.

611

Gomme ba mofe selo goba dilo go thibela nkokoi. Ge ele tše nyane e tla befelwa ya tloga ka gore basetsana ga ba mpone goba nna motho yo mogolo. Le gona ga ba tsebe gore nka ba metša kamoka ba phela marapo a bolela teng.

23

Gomme banna ba tla tlatša ka gore ba metše ba metše goba o kare keketu marapo a bolele teng. Gomme e tla bolela e tloga e leba theko ya noka ya Lepelle. Ke gona motseta o tla fela a iša ditoba go fihlela nkokoi e sobelela goba e goma. Nkokoi ga e ke e tloga gantšhi ka ntle le go se ngale. Polelo ere sejo sa nkokoi Lepelle ke dihlapi gobadikwena le ge ele digagabi kamoka tša noka. Nkokoi e tlotšwa ke mešidi ye meso. Gomme mešidi yeo e bitšwa sekuku. Mme ga se mešidi ya mere kamoka ya naga. More wa sekuku se botse ke segokgotho. Nkokoi ke yona koma ye kgolo mo dikweleng kamoka. Gomme e šalwa morago ke mamodumele. Mola fagong goba morotong wa basadi gona le selo se sengwe se bitšwago senkokometše. Senkokometše ke seswantšho sa nonyana seo se hlomilwego godimo ga lefate le letelele. Gomme se okametše ka gare ga lefago.

24

Mo bogwereng yo a sa ratego go wela ngwaga kamoka a ka tla mohla go tlile nkokoi gomme o tla wela tšatši le tee fela. Gomme e ka ba motho yo mongwe le yo mongwe, monna goba mosadi. Bogwera le bjalo di tšea nako ye telele di sešo goba gona. Go kaba mengwaga ye mehlano goba lesome. Tefo ya kwela ye ke 1/- ge motho a tšwa kgole 11/- ge motho ele wa kgaufsi. Gomme nako kamoka basadi ba re nkokoi e tlogile gola banna ba e beile ka ntlong ya yona kgaufsi le ya bogwera. Ka mohla wo mong go katla dihlakatšane go lwa le nkokoi ka gore e tloge e fetša dijo le go tshwenya ba tlogolo ba tšona. Ke gona go tla ba ntwaga ye kgolo ya go regana ka mahlapa fela. Gomme nkokoi e bolele gore e tla metša dihlakatšane ge e ka di swara. Ke gona tšona di tla ema kgole tša rogana dile gona, go fihlela ditloga.

611

25

Mohlang go fihla dihlagatšane meropa le megobo kamoka di a leswa ka ge dihlagatšane ele dilo tša go senyake lešata la selo se sengwe. Ke gona go tla theeletšwa ntwā ya dihlagatšane le nkokoi fela.

Ge dihlagatšane di tlogile nkokoi e šale e anegela batho gore dihlagatšane di a e tšhaba ka goba e ka dimetša kamoka. Dihlagatšane di ka fihla lesome, goba gofeta. Mo go dulago nkokoi motho ga tsene a apere kobo ye mōala wo mose, goba dieta goba mongatse. Ke gona nkokoi e ka ngala ya tloga ka baka la motho yo ge a sena sa go lefa.

Tefo e ka ba pudi goba nku goba tšhalete. Ditefo tše bjalo ka pudi goba nku ~~gona~~ ke tša nkokoi go di metša dile bjalo. Gomme dilo tšeo di tla tšywa tša išwa ntlong ya yona mo banna ba tlogo di bolaya ba ja. Le dilo kamoka di dirwa bjalo ge ele tša go lewa.

26

Ka mohla wo mong nkokoi e fa banna taelo ya gore ga e rate go metša batlogolwana ba yona elego balele bagwera ke gona banna ba swanetše go kga dikgati tša go ba tia ka tšona.

Gomme banna ba tla thoma go dira mota gore ngwale goba mogwera a tabole pele ga monna yo mong le yo mong. Mo go tla thoma Molobe ge ele bale, goba mokgote ge ele bagwera. Ka ge koma ele ya banna bagwera ba ka swarelwa ka go tia dihlare tša naga ke banna ka tsela ye nkokoi e ka se bonego gore banna ba tia dihlare. Ge e ka lemoga gona banna bao ba tla tsena molatong. Ge mogwera a saka a kwa taelo ye ngwe ya banna molato wa gagwe o ka tlišwa go nkokoi. Ke gona o tla laelwa gore a rwale dinaka tša phōfōlō ye bitšwago Kgokong hlogong ya gagwe gore a bine a dutši fase pele ga nkokoi moo e tlogo thoma pina ya tlarafō ye e bitšwago Kgokong.

27

Ke gona o tla bina go fihlela a se sa kgona le go ema. Gomme a ka seke a hlwa a boeletša. Kgokong le moditi o a e rwala ge a na le molato wo mong pele ga nkokoi.

Mo kweleng ye ga go polelo ya sephiri yeo e rutwago bawedi. Gomme ba rutwa melao bjalo ka bodikeng. Gomme moroto e thewa ke ngaka yeo e lefiwago ke kgoši ka dikgomo ge kwela e fedile. Ngaka e alafa go thibela malwetši le baloi. Ngaka e thea meroto kamoka wa bašimane le basetsana.

28 Ngaka e tshepiša kgoši gore gago moloi yo a ka tsenago kweleng a loya motho. Ge mošimane a ka tšhaba kweleng gomme tšhabela gae tefo ke hlogo ya gagwe go bolawa ke banna. Gomme ge go sele bjalo gona go tla tšwa motho lapeng labo go lefa koma ya kgoši. Mohlang koma e tšwago ba wedi ba lala ba opela bošego kamoka le batho kamoka. Gomme gosasa moroto wa bašimane o fešwe ka mollo. Gomme nkokoi o tloge le banna go ya nokeng moo e tlogo fišwa ka mollo gomme banna ba toga le mphenye fela go boe gae go kgoši. Ke gona le basadi le bona ba ya nokeng. Gomme ge ba hlapile kamoka ba epešwa diaparo tša bona tša gae. Gomme ba boele gae.

Gomme ke gona ge kwela ya bogwera le bjale e fedile. Mošimane goba ba mosetsana yo mong le yo mong o ya gae ga gabo. Bjalo bašimane ba phethile dikwela kamoka. Ke gona ke banna ba ka tsena mererong ya banna, goba go nyala bao eleng masogana a godilego.

Gomme mo go basetsana go sale seo se sa šetšego gore ba fiwe ditshwanelo tša bona. Gomme bona ba šaletšwe ke go boga dikoma tša basadi elego kwela ya bobedi ya basetsana. Kwela ye e bitšwa lesoko. Lesoko ke kwela ye e dirwago ka dibeke di se kae fela. Gomme mo go dirwa fela seo se bitšwago dikoma. Ke gore mola bjale ga go dikoma tšeo basadi ba ka di dirago ka ge kwela ele ka gae.

29 Bjale basadi ba kgopela kgoši go direlwa moroto kgole le gae. Gomme kgoši e tla tsoma ngaka ya go aga gape moroto gore baloi ba setsene le go thibela malwetši.

Ke gona basadi ba tla tšia ba ke go ba tše pedi ba dira dikoma ka go fapana ga tšona. Gomme basadi ga ba diri dikoma felo go tee. Ke gore mosadi yo mong le yo mong o tla dira koma ya gagwe.

Gomme kwela ye e bitšwa lesoko. Ke gona basadi ba tla tsibiša kgoši gore e tsibiše setšhaba gore dikoma di fedile ke gona batho ba ka kgobokana go tla go bona dikoma. Gomme meropa e tla lla dikoma tša tšwela kgakala go bina.

Gomme gotla tšwa ditau, dipitsi tša naga dinkwe, mapono, le dilo tše ntšhi tša mehuta huta. Gomme mosadi yo mong le yo mong eleng mathomo a bona dilo tšeo o swanetše go ntšha El goba pudi tše pedi. Gomme e tla ba monyanya wo mogolo go batho kamoka go bona dikoma tša basadi. Gomme mosadi goba
30 mosatsana yo a sa tšeneng komeng o tla nyatšwa kudu ke setšhaba. Bjalo ge kwela e fedile basetsana ba phethile dikwela kamoka tša setšhaba, gomme yo mong le yo mong o bitšwa mosadi. Ge mosetsana a sešó go bolia o kwerwa ka gore ke mohlakane. Ke gore lešoboro la mosadi.

Dikwela kamoka ke tša kgoši. Gomme tšohle tšeo di ntšhiwago ke batho ke tša gagwe. Gomme bašimane le basetsana ba moroto ba ana mphato o tee. Ke gore e kaba Madikwa kamoka goba Manaba kamoka, kamo ba ka fiwago moroto ke kgoši, le setšhaba. Gomme mphato o tšwa bogwereng le bjaleng.

End. S.611

Ditšerwe go: 1. Motlalekgomo Malatši
2. Mamotaga Malatši

Ke Jeremiah P. Malatši.